

Osmanlıdan Cumhuriyete Siyasal-Toplumsal Değişim ve Süreklilik: Bir Balkan Köyü Kruşova'nın Siyasal-Toplumsal Tarihçesi

Andaç Can AVCI ¹

Öz

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi
14.05.2025

Kabul Tarihi
21.06.2025

DOI
10.47140/kusbder.1699497

Balkanlar'daki çok kültürlü yapının önemli bir örneği olan Kruşova Köyü, günümüzde Kırklareli ilinin kuzeydoğusunda yer almakta ve yalnızca taş kalıntılarıyla ayakta kalan tarihi bir yerleşim niteliği taşımaktadır. Kilise kalıntıları, mezarlıkları ve meyve bahçeleriyle geçmişin izlerini taşıyan bu köy, bölgenin kozmopolit yapısını gözler önüne sermektedir. Bu çalışma, Kruşova Köyü'nün tarihine ışık tutmayı, köylerini terk etmek zorunda kalan insanların torunlarının hikayelerini derlemeyi ve bu tarihi yerleşimin unutulmaması için kayıt altına almayı amaçlamaktadır. Köyün kuruluşundan terk edilmesine kadar geçen süreçte, Osmanlı-Bulgar ilişkileri, eşkıyalık olayları ve mübadele süreci gibi birçok toplumsal ve siyasi etkenler çalışma kapsamında ortaya konulmuştur. Çalışma kapsamında sözlü tarih anlatıları ve arşiv belgeleri kullanılarak Kruşova Köyü'nün hafızadaki yeri belgelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Kruşova Köyü, Osmanlı-Bulgar Harbi, İstanbul Antlaşması, Eşkıyalık, Balkanlar

Atıf için: Andaç, C. A. (2025). Osmanlıdan Cumhuriyete Siyasal-Toplumsal Değişim ve Süreklilik: Bir Balkan Köyü Kruşova'nın Siyasal-Toplumsal Tarihçesi. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1). 91-124.

¹ Sorumlu Yazar: Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, E-posta: andacavci7@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-5078-9837>

Sociopolitical Change and Continuity from the Ottoman Empire to Turkish Republic: The Socopolitical History of the Balkan Village of Krusova

Andaç Can AVCI ²

Abstract

Article Type
Derleme Makale

Application Date
2025-05-14

Acceptance Date
2025-06-21

DOI
10.47140/kusbder.1699497

The Village of Krusova, a significant example of the multicultural structure in the Balkans, is located in the northeastern part of Kırklareli province of Türkiye and today stands as a historical settlement that survives only through its stone ruins. With remnants of churches, cemeteries, and fruit orchards, the village reflects the cosmopolitan nature of the region, and bears visible traces of its past. This study aims to shed light on the history of Krusova Village, to collect the stories of the descendants of those who were forced to leave their homes, and to document this historical settlement in order to prevent it from being forgotten. In tracing the history of the village from its foundation to its abandonment, various social and political factors such as Ottoman-Bulgarian relations, acts of banditry, and the population exchange have been addressed. Using oral history narratives and archival documents, the place of Krusova in collective memory is documented.

Key Words: Krusova Village, Ottoman-Bulgar War, Treaty of Istanbul, Banditry, The Balkans.

For Reference: Andaç, C. A. (2025). Osmanlıdan Cumhuriyete Siyasal-Toplumsal Değişim ve Süreklilik: Bir Balkan Köyü Kruşova'nın Siyasal-Toplumsal Tarihçesi. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1). 91-124.

² Corresponding Author: Master's Student, Kırklareli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and Public Administration, E-mail: andacavci7@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-5078-9837>

Giriş

Bu çalışma, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde yaşanan siyasal ve toplumsal dönüşümün, yerel bir örnek olan Kruşova Köyü üzerinden izini sürmeyi amaçlamaktadır. Bu süreçte bazı yerleşim yerleri terk edilmiş, kimileri yok olmuş; halklar göç etmiş, sınırlar değişmiştir. Bu değişimin etkileri sadece resmi belgelerde değil, insanların hafızalarında da derin izler bırakmıştır.

Kruşova Köyü örneği, bu bağlamda hem tarihsel hem de toplumsal olarak önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzde yalnızca taş kalıntılarıyla ayakta kalan bu köy, geçmişte farklı etnik grupların bir arada yaşadığı çok kültürlü bir yapıya sahipti. Bu yönüyle, köyün tarihine odaklanmak; göç, yer değişimi, toplumsal ilişkiler ve hafıza gibi konuları anlamak için anlamlı bir imkan sunmaktadır. Çalışmanın temel sorusu, Kruşova Köyü örneği üzerinden geçmişe dair toplumsal hafıza, mekansal kimlik ve kültürel aktarımın günümüzde nasıl hatırlanmakta ve aktarılmakta olduğudur. Bu çalışmada, köyün hem yazılı belgelerdeki izleri hem de yerel halkın anlatıları bir araya getirilerek; toplumsal hafıza, mekana bağlı kimlik duygusu ve kültürel aktarım gibi konulara ışık tutulmaya çalışılmaktadır. Kruşova'nın hikayesi, yalnızca bir köyün değil; aynı zamanda Balkanlar'daki çok katmanlı geçmişin ve bu geçmişle kurulan bireysel-toplumsal bağların da hikayesidir.

Araştırmmanın Amacı ve Soruları

Bu çalışmanın amacı, geçmişte yaşam sürülmüş olan Kruşova Köyü'ne dair toplumsal hafıza ve mekansal kimlik ile kültürün aktarım sürecini ortaya koymaktır. Bunun yanı sıra, köyün kaderini etkileyen siyasi gelişmelerin “milliyetçilik ayaklanmaları ve İstanbul Muahedenamesi” köyün terk edilme süreci üzerindeki etkilerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, veri toplama süreci yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Köy hakkında bilgi sahibi olan ya da aile büyüklerinden köyle ilgili bilgi edinmiş kişilerle yapılan derinlemesine görüşmeler aracılığıyla çalışmada kullanılan anlatılar elde edilmiştir. Görüşmeler, yarı yapılandırılmış sorular temelinde gerçekleştirilmiş ve her bir kavramsal alan için özel sorular hazırlanmıştır.

Toplumsal hafızaya ilişkin veriler, köyle ilgili hatırlanan olaylar, kişiler, yaşanmışlıklar ve anlatılan hikayeler üzerinden toplanmıştır. Katılımcılara, köyde yaşanmış önemli olaylar, ailelerinin anlattığı geçmişe dair bilgiler ve köy yaşamına dair kişisel anıları sorulmuştur. Bu veriler; bireysel ve ortak anılar çerçevesinde gruplandırılmış ve insanların köyle ilgili geçmişi nasıl hatırladıkları üzerinden değerlendirilmiştir.

Mekansal kimlik bağlamındaki veriler, köyün fiziksel yapıları (örneğin kilise, mezarlık, ev temelleri), bölge adlandırmaları (Haydutlu, Akmezar, Kayacık gibi) ve sınırların hatırlanışı gibi mekana dair unsurlar üzerinden elde edilmiştir. Katılımcılara, köyde hangi yapıların nerede yer aldığı ve bölgelere hangi adların verildiği gibi sorular yöneltilmiştir. Bu anlatılarda geçen mekan adları, harita eşleştirmeleri ile karşılaştırılarak yorumlanmış ve yer adları üzerinden toplumun hafızasında ne kadar yer tuttuğu değerlendirilmiştir.

Kültürel aktarım verileri ise, geçmişten bugüne taşınan değerler, alışkanlıklar geleneksel meslekler (nalbantlık, bahçecilik) aile içinde anlatılan hikayeler aracılığı ile toplanmıştır. Katılımcılara, Kruşova'da ne gibi mesleklerin ifa edildiği gibi sorular yöneltilmiş; bu anlatılar geleneksel bilgi aktarımı ve folklorik unsurlar temelinde tematik olarak sınıflandırılmıştır. Tüm bu veriler, sözlü anlatılar ve yazılı belgelerle birlikte, kavramsal bir çerçeveye oturtularak analiz edilmiştir. Aktarılan bilgiler, toplumsal hafızayı oluşturan anlatı türleri, mekansal hafızayı biçimlendiren fiziksel referanslar ve kültürel sürekliliği sağlayan aktarım biçimleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu şekilde Kruşova Köyü'ne dair geçmişin bireysel hafıza ve toplum hafızasında ne olarak hatırlandığını, bölgede nasıl anlatıldığını ve kültürel olarak nasıl sürdürüldüğünü kavramsal temellere dayalı bir biçimde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Tasarımı

Araştırma, Kruşova Köyü örneği bağlamında Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş döneminde yaşanmış siyasal ve toplumsal değişimleri anlamaya yönelik yürütülen nitel bir araştırmadır. Tarihsel olayların analizini sağlamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bunun yanında ulaşılan dokümanlardaki bilgiler literatür tarama tekniği kullanılarak ikincil kaynaklarla karşılaştırılmıştır. Kruşova köyüne ilişkin mevcut literatürde yeterli bilgi bulunmadığından Kruşova köyüne yakın komşu köylerde saha araştırması yapılmıştır.

Katılımcı Grubu

Araştırma kapsamında toplam 14 kişiyle sözlü tarih görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, Kruşova Köyü'nde ve komşu köylerinde yaşamış bireylerin çocukları ya da torunları olan, köyün tarihine ve kültürüne dair bilgi aktarabilecek sağlıklı kişiler arasından seçilmiştir. Ayrıca bazı katılımcılar, Kruşova'ya komşu köylerde yaşamış ve bölge hakkında doğrudan gözlem ya da anlatım deneyimine sahip kişilerdir.

Katılımcı seçiminde aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır:

- Bölgede ikamet eden ve bölgeyle bağlantısı olan bireyler olması
- Ailelerinden Kruşova'ya dair bilgi almış olmaları
- Bölgede hem Türk hem Bulgar yerleşimcilerin bulunması sebebi ile her iki topluluktan kişilerin seçilmesi

Görüşmeler, katılımcıların yaşadıkları doğal ortamlarında (ev veya iş yerlerinde) yapılmış, her biri ortalama 30–45 dakika sürmüştür. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında kayıt alınmadan önce sözlü ve yazılı onamları alınmış; anlatılarında herhangi bir yönlendirme yapılmaması için görüşmeler yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorularla gerçekleştirilmiştir.

Katılımcı gizliliği, her bireyin “Grş.1, Grş.2, Grş.3...” gibi kodlarla tanımlanması yoluyla sağlanmıştır. Böylece anlatıların hem özgünlüğü korunmuş hem de etik kurallar çerçevesinde kullanımı sağlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve belge/arşiv taraması yoluyla toplanmıştır. Her iki yöntem, Kruşova Köyü'nün tarihsel ve toplumsal izlerini hem bireysel anlatılar hem de yazılı kaynaklar üzerinden anlamlandırmak amacıyla birlikte kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilmek istenilen çalışılan bireysel hafıza, toplumsal deneyim ve mekânsal anlatılar, tarihsel belgelerle karşılaştırmalı biçimde ele alınmıştır. Doküman analizi, yalnızca geçmişe dair bilgi sunmakla kalmamış, aynı zamanda mülakatlarda dile getirilen anlatıların tarihsel gerçeklikle nasıl örtüştüğünü ya da nerelerde ayrıştığını gösterme niteliği taşımıştır. Örneğin, köyün terk edilme zamanı ve nedenine ilişkin sözlü anlatılar ile mürur tezkereleri ve resmi yazışmalarda yer alan ifadeler arasında örtüşen ve farklılaşan yönler tespit edilmiştir. Benzer şekilde, yer adları ve eski ekonomik faaliyetler veya sosyal yapıya dair anlatılar; salnameler, haritalar ve etnografik belgelerde karşılık bularak sözlü verileri doğrulamış ya da tamamlamıştır. Örneğin, salnamede yer alan Peyalı Baba adında bir tekkenin varlığı, görüşmecinin köyünde ‘teketo’ olarak adlandırılan bir yerden bahsetmesi ile örtüşmektedir. Bu nedenle yazılı belgeler, yalnızca bağımsız bir bilgi kaynağı değil aynı zamanda mülakatları yönlendiren bir analiz aracına dönüşmüştür. Aşağıda yer alan dokümanların incelenmesi hem mülakat sorularının belirlenmesinde hem de elde edilen verilerin yorumlanmasında temel oluşturmuştur.

Bu kapsamda, Kruşova ve çevresiyle doğrudan ya da dolaylı bağı olan bireylerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, ailelerinden aktarılan bilgilerle bölgeye dair hafızayı taşıyan kişiler arasından seçilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların yaşam alanlarında yapılmış; her biri açık uçlu sorular etrafında, yönlendirme içermeyecek şekilde yürütülmüştür. Görüşme soruları, uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmış ve köyün sosyal yaşamı, göç süreci, mekansal izleri ve kültürel aktarımına ilişkin deneyimlerin aktarılması hedeflemiştir. Görüşme soruları şunlardır:

- 1- Kruşova Köyü hangi tarihte kurulmuştur, sakinleri kimlerdir ?
- 2- Köy ne zaman ve niçin boşaltılmıştır ?
- 3- Kruşova Köyü hakkında aile büyüklerinizin aktardığı bilgiler nelerdir, ne hatırlıyorsunuz ?
- 4- Kruşova köyünün ekonomik ve toplumsal yapısı hakkında ne biliyorsunuz ? Köyde hangi ekonomik faaliyetler yürütülüyordu ?
- 5- Köyün sakinleri ile Türk topluluklarının yaşadığı köyler arasında ilişiklere dair ne aktarabilirsiniz ?
- 6- Köyün yanında bulunan Haydutlu merası ve bölgelere isimlerini veren diğer olaylar hakkında bilginiz var mı ?

Görüşmeler sırasında ses kaydı alınmış ve yazılı notlar tutulmuştur. Sözlü anlatılara ek olarak, arşiv belgeleri ve tarihsel dokümanlar da veri kaynakları arasında yer almıştır. Bu kapsamda Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait tapu kayıtları, mürur tezkereleri, salnameler, askeri-sivil haritalar, kültürel miras envanterleri ve etnografik raporlar taranmıştır. Arşiv araştırmaları, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde (örneğin göç, mübadele, eşkiyalık, yerleşim, mesleki yapı) gerçekleştirilmiştir. Belgeler, çalışmanın temel kavramları olan toplumsal hafıza, mekansal kimlik ve kültürel aktarımı destekleyen içeriklere göre seçilmiştir.

Toplumsal hafıza kavramında; göç, mübadele, bölgede yaşanan eşkiyalıklar, köyün terk edilişi ve nüfus hareketlerini içeren mürur tezkeresi gibi belgeler incelenmiştir. Mekansal kimlik kavramında; yer adları, sınırlar, mezarlık, kilise ve ev temelleriyle ilgili eski askeri-sivil haritalar incelenmiştir. Kültürel aktarım kavramında; bölgede ifa edilmiş meslekler ve halkın sosyal yaşamına dair etnografik notlar incelenmiştir. Ayrıca Bulgar Milliyetçiliği ve İstanbul Muahedenamesi gibi tarihsel süreçlere dair içerikler, yarı

yapılandırılmış görüşmelerle doğrudan elde edilemediği için bu başlıklar kapsamında yer alan veriler ağırlıklı olarak resmi antlaşma metinleri ve akademik literatür incelenerek elde edilmiştir.

Elde edilen veriler, bu üç ana kavram etrafında düzenlenmiş; anlatılar ve belgeler birbirini tamamlayacak şekilde karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, nitel veri analiz tekniklerinden biri olan tematik içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Sözlü tarih görüşmelerinden ve arşiv belgelerinden elde edilen veriler, önce betimleyici olarak çözümlenmiş, ardından tekrar eden kavramlar, olaylar ve anlatı örüntüleri doğrultusunda temalar belirlenmiştir.

Görüşme metinleri araştırmacı tarafından dikkatle okunmuş, benzer ifadeler ve ortak anlamlar belirlenerek ilk düzey kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra bu kodlar kavramsal yakınlıklarına göre bir araya getirilmiş ve beş ana tema altında gruplanmıştır. Bu temalar, çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan toplumsal hafıza, mekansal kimlik ve kültürel aktarım kavramlarıyla örtüşecek biçimde yapılandırılmıştır.

Toplanan veriler, içeriklerine ve anlatı yoğunluklarına göre tematik başlıklar altında değerlendirilmiştir. Bu temalar, hem sözlü anlatılarda sıkça tekrar eden unsurlar üzerinden belirlenmiş hem de çalışmanın kavramsal çerçevesiyle örtüşecek şekilde yapılandırılmıştır.

İlk olarak, demografik ve etnik yapıya ilişkin veriler, köy halkının etnik kimliği, nüfus yapısı ve bölgenin terk edilmesine yol açan süreçlere dair anlatılar etrafında şekillenmiştir. Katılımcıların aile geçmişlerine dair paylaştıkları bilgiler, Kruşova'nın çok kültürlü yapısını ve zaman içinde geçirdiği demografik dönüşümü ortaya koymuştur.

Bir diğer tema olan sosyoekonomik faaliyetler, köyde sürdürülen geçim kaynaklarına, özellikle tarım, hayvancılık, nalbantlık ve bahçecilik gibi ekonomik etkinliklere odaklanmıştır. Anlatılarda bu faaliyetlerin aile içi iş bölümüyle ve mevsimsel döngülerle nasıl ilişkilendiği ayrıntılı biçimde yer almıştır.

Komşuluk ve kültürel etkileşimler başlığı altında, Kruşova ile çevresindeki Türk ve Bulgar köyleri arasında kurulan sosyal ilişkiler, birlikte yaşam pratikleri ve kültürel alışveriş örnekleri değerlendirilmiştir. Bu tema, farklı toplulukların gündelik hayatta

nasıl bir arada yaşadığını ve kültürel sınırların nasıl aşılabildiğini gösteren örneklerle zenginleşmiştir.

Araştırmının önemli bir boyutunu oluşturan mübadele ve göç süreçleri, köyün boşaltılmasına neden olan tarihsel gelişmeler, göç yolları ve bu süreçte yaşanan bireysel deneyimler üzerinden ele alınmıştır.

Son olarak, yer adları ve kolektif hafıza unsurları teması, köy ve çevresinde geçen yer isimlerinin anlamları, bu isimlere dair anlatılar ve halkın hafızasında nasıl yaşatıldıklarını içermektedir. Bu veriler, mekana dair kolektif belleğin nasıl şekillendiğini ve kuşaktan kuşağa hangi anlatı unsurlarının taşındığını göstermektedir.

Temalar oluşturulurken hem görüşme verileri hem de arşiv belgelerindeki anlatılar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Böylece görüşmelerden elde edilen bilgiler ile mevcut literatür arasında örtüşen ya da ayrışan noktalar tespit edilmiştir. Bu analiz yöntemi, çalışmanın hem tarihsel gerçekliğe hem de toplumsal hafızaya dayanan çok katmanlı yapısını ortaya koymak açısından önemli bir katkı sağlamıştır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Bu çalışmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve doküman analizi yöntemiyle toplanmıştır. Her iki yöntem de Kruşova Köyü'nün tarihsel süreç içindeki toplumsal yapısını, hafızalardaki yerini ve kültürel mirasını ortaya koymak amacıyla bir arada kullanılmıştır.

Görüşme soruları, uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan altı açık uçlu sorudan oluşmuş ve yönlendirme içermemeye özen gösterilmiştir. Sorular; köyün kuruluşu ve terk edilme süreci, sosyal yaşam ve ekonomik faaliyetler, yer adlarının anlamları, Türk-Bulgar ilişkileri ve kültürel aktarım gibi temalara odaklanmıştır. Elde edilen anlatılar sesli kayıtlar ve yazılı notlar şeklinde belgelenmiş, daha sonra tematik içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Katılımcıların etnik kimlik, ideoloji ve çıkar çatışmalarına sebebiyet vermemek için özen gösterilmiştir.

Sözlü anlatılara ek olarak, arşiv belgeleri ve tarihsel kayıtlar da önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi ve Cumhuriyet Arşivi'nden elde edilen tapu kayıtları, mürur tezkereleri, köy statüsüne ilişkin belgeler ve resmi yazışmalar incelenmiştir. Ayrıca salnameler, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başına ait askeri ve sivil haritalar, Kültür Varlıkları Envanteri kayıtları, etnografik araştırma raporları ve akademik yayınlar da çalışmaya dahil edilmiştir. Arşiv taramaları, "Kruşova", "Kofçaz", "Gökova", "eşkıyalık", "mübadele", "voynuk" gibi

anahtar kelimeler üzerinden yapılmış; yalnızca tarihsel bağlam açısından anlam taşıyan ve çalışma kapsamıyla örtüşen belgeler değerlendirilmiştir.

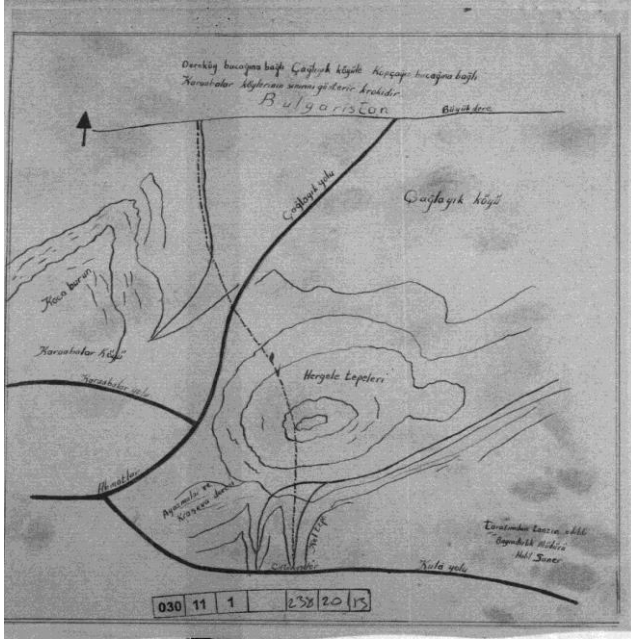
Toplanan bu veriler, çalışmanın odaklandığı toplumsal hafıza, mekansal kimlik ve kültürel aktarım kavramları doğrultusunda üç ana temaya ayrılarak incelenmiştir. Anlatılar üzerinden köye dair hatırlanan olaylar ve yaşanmışlıklar toplumsal hafıza başlığında; yer adları, fiziksel kalıntılar ve sınır algısı mekansal kimlik başlığında; gelenekler, meslekler, zanaatlar ve anlatıların kuşaklar arası aktarımı ise kültürel aktarım başlığında değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda hem anlatılar hem belgeler birbiriyle karşılaştırmalı olarak okunmuş, farklı kaynaklardan gelen veriler karşılaştırma yapılarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmada elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle sınıflandırılmış ve toplam beş başlık altında sunulmuştur. Bu başlıklar, çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan toplumsal hafıza, mekansal kimlik ve kültürel aktarım kavramlarıyla bağlaştırılarak yapılandırılmıştır. Her bir tema, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve doküman analizi eşliğinde analiz edilmiştir. Bulgular, sırasıyla demografik ve etnik yapı, sosyoekonomik faaliyetler, komşuluk ve kültürel etkileşimler, mübadele ve göç süreçleri, yer adları ve kolektif hafıza unsurları başlıkları altında sunulmaktadır. Bu yapı aracılığı ile, Kruşova Köyü'nün tarihsel hafızası bireysel anlatılar ve literatür taraması ile ele alınmış, bölgenin toplumsal ve siyasal yapısına ilişkin bilgiler analiz edilmiştir.

Kruşova Köyü Genel Bilgiler

Kruşova Köyü, Ahmetler, Karaabalılar, Kula, Ahlatlı ve Çağlayık köyleri arasında yer almakta ve günümüzde Kofçaz sınırları içerisinde bulunmaktadır. 1953 yılı kayıtlarında Kruşova, metruk bir köy olarak geçmektedir (BCA, Bakanlıklarası Tayin Daire Başkanlığı, 30-11-1-0/238-20-13).

Kaynak: Karaabalılar ve Çağlayık köyü arasında yer alan Kruşova Köyü'nün deresinin isimlendirilmesi (BCA³, Bakanlıklararası Tayin Daire Başkanlığı, 30-11-1-0/238-20-13).

Köy halkı, Osmanlı-Bulgar çekişmeleri sonucunda köyü terk etmiştir. İstanbul Antlaşması sonrası mera ve otlak arazisi Bulgaristan’da kalan Karaabalılar ve Çağlayık köyüne, Kruşova köyünün arazisi tahsis edilmiştir. Yıkılmış olan köyde bulunan evlerin taşlarının gölet yapımında kullanılması, arazilerinin tarla yapılmak amacıyla sürülmesi sonucunda sadece ev yerlerinin belli olduğu bir muhit konumuna gelmiştir. Kruşova bölgesindeki yaşamın ne zaman başladığına dair pek bir bilgi olmamakla beraber, bölgede bulunan “Kruşova Başı Nekropol Alanı ve Kruşova Tümülsü” yapılarına dayanarak Erken Demir Çağı–M.S. 3. yy. aralığından itibaren bir yaşam olduğu öngörülmektedir (Kırklareli Kültür Varlıkları Envanteri, 39-04-074, 39-04-078). Resmî olarak, Rumi 1313 yılında ismi belgelerde geçmektedir: “...Ahmedler, Kule, Kruşova, Penço memlahası ve Kofcuğaz meralarının mahalli taliplerine ihale olunduğu” (BOA⁴, ML.EEM⁵, 1310-6). M. 1901 tarihli Edirne Vilayeti Salnamesi’nde Kruşova Köyü’nün, idari olarak bağlı bulunduğu Tırnovacık ilçesine altı saatlik bir mesafede yer aldığı belirtilmektedir (Kazancıgil ve diğerleri, 2014: 289). Köyün isminin “Gökova” olduğunu ifade edenler de bulunmaktadır (Grş. 2). Bir haritada Yeniköy olarak da adlandırılmıştır (Kiepert, 1877). Fakat Osmanlı arşivlerinde bu ismin bir karşılığı yoktur. Kruşova, içinde

³ BCA: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

⁴ BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

⁵ ML.EEM: Maliye Evrak Emniyeti(Maliye Evrak Kayıt Defteri)

kilise yeri, iki mezarlığı ve eski ev yerleriyle beraber ortalama 40 hanelik bir yerleşim yeridir (Grş. 6). Burada yaşayanların Bulgar olduğu konusunda yerel halkın çoğunluğu hemfikirdir. Fakat eski bir Rus köyü olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır (Grş. 1). Köy ahalisinden olan Ustoyan Yorgi'nin mürur tezkeresi'nde milletini Bulgar olarak belirtmesi, bu iddiayı yalanlar niteliktedir (BOA, HR.SFR.04⁶, 587-73).

Kruşova Köyü'nün Sosyoekonomik ve Kültürel Yapısı

Bölge halkı ile yaptığımız görüşmelerden elde ettiğimiz bilgilere göre; köy etrafında bugüne kadar gelen meyve ağaçları bulunmakta ve köy halkının eskiden tarım, hayvancılık ve bahçecilikle geçindikleri anlaşılmaktadır (Grş. 3-9). Bulgarların bahçecilik konusunda Türklerden daha ileri oldukları, bunun nedeni olarak da Türklerin bölgedeki istila ve yağmalar sonucunda sürekli yer değiştirdikleri için bahçe faaliyetleriyle pek ilgilenemedikleri sonucuna varılmıştır (Grş. 7). Bu sonucu kanıtlar nitelikte örnekleri ise yapılan diğer röportajlarda görmekteyiz. Kruşova köyüne sınır olarak bulunan Ahlatlı köyünden bir köy sakini, kendi çocukluk zamanlarında Ahlatlı köyünde kiraz ağaçları olmadığını ve kiraz yemek için Kruşova köyüne gittiklerini ifade etmiştir (Grş. 5). "Kruş" kelimesi Bulgarca armut anlamına gelmektedir. Kruş'a, Bulgarca yerleşim eki olan "-ovo" eklenerek, "Kruşova-Kruşevo" ismi ortaya çıkmıştır (Nedyalkov, 2012). Kruşova köyünün yerinde bolca armut ve bardak eriğinin olduğunun bilinmesi, ismini destekler niteliktedir (Grş. 6). Mübadele ile Kula köyüne gelen muhacirlerin, bölgeye geldiklerinde Türklerin mısır ekmeyi dahi bilmediklerini belirtmiştir (Grş. 6). Bu bilgiler doğrultusunda bölgede bahçeciliğe önem verildiği ve Bulgarların bölgedeki Türklere oranla bahçe işlerinde daha ileri olduğu fikri söylenebilmektedir. Karaabalılar ve Çağlayık köyünün tarla arazisi olarak yer alan Kruşova köyü, eskiden ve kısmen şu anda da meyve ağaçlarının bol olduğu bir yerdir. Günümüzde tarla yeri açmak için bu meyve ağaçlarının söküldüğü söylenilmektedir (Grş. 6). Karaabalılar'da yaşamış olan bir köylü, hayvanlarına nal çaktırmak için Kruşova köyüne gittiğini torunlarına aktarmıştır (Grş. 1). Kruşova'da nalbantlık mesleğinin olduğu diğer anlatılardan da bilinmektedir (Grş.3-11). Osmanlı Devleti, Balkan Coğrafyasındaki Bulgarlara Voynukluk görevi vererek, bölgenin tımar sistemini sürdürmeyi ve sınır bölgelerinde atlı seferler düzenlenmesini amaçlamıştır. Bulgarlar hem atlara bakmış hem de bulundukları bölgelerdeki çayırlarını biçmişlerdir (Kayapınar, 2013: 126). Bu durum, Balkanlar'da yaşayan Bulgarların nalbantlık mesleğinde gelişim sağladıklarını göstermektedir. Kruşova Köyü'nde de nalbant bulunması ve başka bir Türk köyünden buraya nal çaktırmak amacıyla gelmesi, bu gelişimin bir örneği olarak değerlendirilebilir. Kruşova Köyü'nde çiftçilik, bahçecilik ve nalbantlık harici mandıra sahibi bir kişi olduğu da belirtilmekte ve Kruşova köyüne

⁶ HR.SFR.04 : Hariciye Siyasi Evrak(Dışişleri), Daire 4

yaşayanların tahıllarını öğütme ihtiyaçlarını Kocadere üzerinde bulunan değirmenlerden karşıladıkları ileri sürülmektedir (Grş.11).

Ahlatlı köyü ile Kruşova köyü arasında bulunan bir araziye halk tarafından “Haydutlu” denilmektedir. Köyün isminin çağrıştırdığı anlama istinaden bölgede o zaman zarfında çokça rastlanan haydutluk, eşkıyalık olaylarıyla bağlantısı olduğu söylenilmektedir. Haydutlu bölgesi üzerinde bulunan bir pınarın yanında haydutların kalmasından kaynaklı bölgenin yerel halkça bu adla anıldığı düşünülmektedir. Bu bölgede faaliyet gösteren haydutlardan birinin Preve Atanas adlı kişi olduğu ileri sürülmektedir (Grş. 3). Bölgenin açık bir arazi olması, gizlenmeye açık ve uzaktan gelenleri görebilmeye yatkın bir yer olmasından dolayı haydutlara ev sahipliği yaptığı düşünülebilir. Kruşova köyüne yakın olduğu için bu eşkıyaların Bulgar oldukları da ihtimal dahilindedir (Grş. 6). Günümüzde Haydutlu olarak adlandırılan bölgede “Karaabalılar Haydutlu Tümülsü” de bulunmaktadır ve Kruşova’da bulunan tümülüs ile aynı tarihlerde yapıldığı bilinmektedir (Kırklareli Kültür Varlıkları Envanteri, 39-04-087).

Ahmetler köyü istikametinde Kruşova ile yakın bir eski köy daha bulunmaktadır (Grş. 6). Bu köy için yurtluk ve yanık köy isimleri takılmıştır (Grş. 1-6-8-10-11). Yanık köy olarak nitelendirilen köyün Türk köyü mü yoksa Bulgar köyü mü olduğu arasında fikir ayrılıkları bulunmaktadır (Grş. 3-9-11) Kruşova ve Yanık köy köyünün birbirlerine yakın olan iki farklı mezarı vardır (Grş.3) Kruşova köyüne yakın bir mevki bölge halkı arasında “Kayacık Bölgesi” olarak adlandırılmaktadır (Grş. 6). Kayacık, Bulgarların hayvan otlatıcılarının, yani günümüz tabiriyle sığirtmacı olarak bildiğimiz kişilerin yaşadığı bir köy olarak bilinmektedir (Grş. 3). Kayacık ve Yanık köy bölgelerindeki yerleşimlerin, Kruşova’ya olan coğrafi yakınlıkları nedeniyle Kruşova’ya bağlı olduğu düşüncesi de bulunmaktadır (Grş. 1). Bunun aksi görüş olarak, Bulgarların Kruşova’ya gelmeden önce Kayacık bölgesine ve bir farklı yere daha gittikleri, sonra bu bölgeleri bırakıp Kruşova’yı kurdukları; Kruşova’yı kuranlar ile Kayacık köyündeki Bulgarların aynı insanlar olduğu görüşü de vardır (Grş. 6). Kruşova’da kilise yeri bulunurken, Kayacık bölgesinde bir kilise ve ibadethane izi bulunmaması ve iki köyün birbiriyle çok yakın olduğu düşüncesine dayanılarak iki köyün aynı anda var olduğu izlenimine varılabilir. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi’nde bu isimde bir köyün ve kilise gibi köyün temel yapılarından birinin olmaması ise bölgenin mezra niteliği taşıdığına bir örnektir.

Kruşova’nın bağlantısının olduğu diğer bir köy ise yerel halka göre “Denizoba” adı verilen bir Bulgar köyüdür. Bu köyün günümüzde Bulgaristan sınırları içerisinde kaldığı bilinmektedir. Köyün akıbeti için artık Kruşova gibi haritadan silindiğini söyleyenler

olduğu gibi, Türkçe “Göktepe” ismini alarak varlığını sürdürdüğünü de söyleyenler bulunmaktadır (Grş. 3-6-10). Göktepe ismiyle bir araştırma yapıldığı zaman, sınırın hemen diğer tarafında bulunan, günümüzdeki ismi “Zvezdets” olarak bilinen köyün eski isminin Göktepe olduğu sonucuna varılmıştır (discoverstrandja.com). Buradan anlaşılabileceği üzere, eskiden Türklerin Denizoba adını verdikleri köy zamanla önce Göktepe sonra da Zvezdets ismi ile varlığını sürdürmektedir. Var olan diğer bir görüşe göre ise Göktepe ve Denizoba farklı köylerdir. Göktepe köyü mübadele öncesinde kısmi Türk nüfusuyla beraber Bulgarların yaşadığı bir köydür. Denizoba köyü ise Çağlayık köyü ile nüfus mübadelesi yaşamış, sonrasında ise önce Dinizu-Dingizu sonra ise Moryone adını alarak 1959 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Bulgaristan’daki sosyalist rejim sonrası eski komşu köyler arasındaki sosyal yakınlığı bitirmek adına Denizoba köyünün resmî olarak varlığına son verilip, sadece askerî amaçlı kullanılan bir bölge haline getirilmiştir (Grş. 10). Bölgede bir Türk yaşamı olduğuna dair, Zvezdets köyü ile Çukata mevkii arasında bir Türk mezarlığı olduğu bilinmekte ve bu mezarlığın Denizoba köyüne ait olduğu çıkarımına varılabilmektedir (Grş. 13). Bulgaristan kaynaklarında ise Moryone adında, eski adı Dingizovo ve Çağlayık köyü ile mübadele yapılan bir köyden bahsedilmektedir. Dingizovo ismi, Kimon Georgiev’in eski Türkçe isimleri Bulgarca ile değiştirme politikaları sonucunda 14 Ağustos 1934 yılında Moryane olarak değiştirilmiştir. Moryane (Denizoba) Köyü, 1959 yılında ise resmî olarak terk edilip kayıtlardan silinmiştir (Stoyçev ve Stoyçev, 2010, s. 19). Denizoba köyüne yerel halk tarafından “Novo Celo” yani Yeni Köy adı verildiği de bilinmektedir (Grş. 10). Bu bilgiye göre yerel halk anlatıları ve kaynaklar birbirleriyle örtüşmektedir.

Kruşova köyü üzerinden Bulgaristan’a gitmek için kullanılan güzergahlardan biri, Ahlatlı ve Ahmetler köyü istikametinde bulunan “Akmezar” diye adlandırılan bir bölgedir. Bu bölgenin Bulgaristan’ın Burgas ilçesine gidiş güzergahı olarak kullanıldığı belirtilmektedir (Grş.3-6). Geçmişte bu bölgede bir Osmanlı karakolunun bulunduğu arşiv kayıtlarında “Kofcuğaz mıntıkasında Bulgar efradının Akmezar Karakolu’na ateşi sonucu...” (BOA, HR.SFR.04, 486-2) olarak geçmektedir. Bu durum, bölgenin stratejik olarak önemli bir konumda yer aldığını göstermektedir. Akmezar bölgesi, Ahmetler ve Ahlatlı bölgesinin sınırını oluşturan İhlamur mevkii üzerinde yer almaktadır (Grş.7). Bölge, Yıldız Dağları’na ev sahipliği yapması sebebiyle engebeli araziler ve sık derelerle çevrilidir. Bu zorlu koşullara rağmen Kruşova köyünden, Bulgaristan’a gitmek için hiçbir dere geçmeye gerek kalmadan Akmezar mevkii üzerinden geçilebildiği ifade edilmektedir (Grş.6-7).

Günümüzde Kırklareli merkez ilçesine bağlı olan Kruşova'nın komşu köylerinden Kula ve Çağlayık, Cumhuriyet öncesinde Bulgarların yaşadığı yerleşimler olarak bilinmektedir (Grş.3). Kırklareli ili Kofçaz ilçesi içerisinde bulunan Ahmetler, Karaabalılar ve Ahlatlı ise Türk köyü olarak kabul edilmektedir (Grş.3-7). Balkanlar'da bulunan kozmopolit coğrafya için bu komşu köyler örnek teşkil etmektedir. Bunun sonucunda kurulan komşuluklar ve husumetler de olmuştur.

Osmanlı Devleti, on dokuzuncu yüzyılda sınırları içerisinde artan isyanlar, isyan eğilimleri ve husumetlere bir çözüm bulabilmek için “eşkâle dayalı iç pasaport sistemi olan mürur tezkereleri” adında bir uygulamaya geçiş yaptı. Bu uygulama sayesinde devletin denetim mekanizması artık daha sıkı işleyecek ve vergi tahsilatı ile asayiş işlemleri daha kolay denetlenebilir hale gelecektir (Turna, 2013, s.398). Kruşova ahalisinden Ustoyan (Stoyan) Yorgi ve Nikola veledi (oğlu) Yorgi'ye Şehbenderlik tarafından verilen mürur tezkeresi arşiv incelemelerinde bulunmuştur. Bu tezkireye göre Yorgi; 22 yaşında, orta boylarda, sarışın, sarı kaşlı, ela gözlü ve Hristiyan olarak belirtilmiştir. Yorgi, memleketine gitmek üzere mürur tezkiresini Varna vilayetinden almıştır ve bu belge Osmanlı İmparatorluğu adına resmi sekreter Abdullah tarafından 8 Ekim 1895 yılında imzalanmıştır. Nikola veledi Yorgi'ye verilen belgenin içeriği “Devlet-i Aliye-i Osmaniye'nin Bulgaristan Komiserliği cânibinden ita kılınan işbu mürur tezkiresinin hükmü bir sene cari olup vilayet-i meşrûhadan başka bir vilayet de ve memâlik-i ecnebiyede mu'teber olamaz.” kısmında yazmaktadır. Bu belgeye göre Yorgi'ye, uluslararası serbest geçiş hakkı verilmiş olup gerektiği zaman yardım ve koruma sağlanması söylenmiştir. Aynı zamanda bu pasaportun süresi bir yıl olarak belirtilmiş ve başka bir ülke ya da vilayete seyahat etmek için kullanılamayacağı belirtilmiştir. Ustoyan Yorgi, 21 yaşında, orta boylarda, kaşları ve saçları siyah, alını geniş, gözleri mavimsi, burnu ve ağzı orta büyüklükte, bıyığı ve sakalı olmayan, yuvarlak yüzlü ve buğday tenli bir Bulgardır. Belgenin içeriğinde “Devlet-i Aliye tebaasından Kurşova Karyesi sakinlerinden Ustoyan Yorgi bu defa Ahyolu Bergosu (Burgaz)'na azimet edeceğinden esna-yı rahda (yol esnasında) ve gideceği mahallerde memurin tarafından müruruna mümanaat (engelleme) olunmamak ve lede'l-iktizâ (gereğince) iane ve himaye kılınmak ve bir sene müddeti olmak üzere işbu mürur tezkiresi ita kılındı.” denilmektedir. Tezkireye göre, Yorgi'nin serbestçe geçişine izin verilmesi, gerektiğinde korunmasının sağlanması ve bu belgenin bir yıl

süreyle geçerli olması belirtilmiştir. Belge, 1 Mayıs 1896 yılında İstanbul’da imzalanmıştır (BOA, HR.SFR.04, 587-73, BOA, HR.SFR.04, 587-29).

Bulgar Milliyetçiliği ve Osmanlı Devleti’nde Etkileri

Bu başlığın verileri, ikincil literatür analizine dayalı bulgulardan gelmektedir. Ancak yarı yapılandırılmış görüşmelerde de, bölgede yükselen Bulgar milliyetçiliği ile bağlantılı olarak eşkiyalık olaylarının arttığı ve Bulgar-Osmanlı toplulukları arasında çeşitli gerilimlerin yaşandığına dair anlatılar yer almaktadır. Görüşmeciler, bu olayların bölge halkı üzerinde baskı oluşturduğunu ve köyden göç ve sürgün edilmesinde önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir.

Bulgaristan’ın XIV. yüzyılın sonlarında fethedilmesi ile Bulgar Kiliseleri, Fener Rum Ortodoks Kilisesi’ne bağlanmıştır. Kilisenin bölge üzerinde yetkileri çok geniştir. Bölge üzerinde yapılan Rumlaştırma politikaları, Bulgarları içlerine kapamış ve Tanzimat Fermanı’ndan sonra diğer Hristiyanlarla aynı haklara sahip olsa dahi kendi milliyetini söylemekten çekinmişlerdir (Yıldırım, 2020, s.89). Yıllarca Rum Milleti içerisinde yer alan Bulgarlar, bu yıllarda yaşanan Mora Ayaklanması gibi Rumların Türklere karşı olan isyanlarından etkilenmiş ve Rusların da etkisiyle kendi bağımsızlık hareketlerini başlatmışlardır (Burma, 2012, s.68). XIV. yüzyılın sonlarından XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Osmanlı Devleti himayesinde bulunan milletlerin, dinini ve etnisitesini unutmaması aslında bölgede yaşayan diğer milletlere gösterilen hoşgörünün bir göstergesidir.

Bu görüşe karşı olarak Osmanlı’nın o dönem gücünden kaynaklı olarak azınlık milletlerin hoşgörülü davranmak zorunda kaldıkları da söylenmektedir. Bulgaristan, Osmanlı’nın sefer güzergahının ilk durağında kaldığı için Anadolu’dan getirilen Türklere ve devlet içinde yapılan yeniliklere öncü olmuş, bu sayede diğer bölgelere göre daha çok gelişmiştir (Kösebey, 2000, s.9). Osmanlı Devleti, bölgede kurduğu Voynuk teşkilatları ile Bulgarları askeri ve tımar sisteminde önemli yerlere getirmiş ve vergi muafiyetleri sağlamıştır. Voynuk kelimesi Slavca “asker” demektir. Kelimenin Osmanlı dilinde de kullanılması, aslında Bulgarlar ve Türkler arasındaki iyi etkileşimin bir örneği niteliğindedir (Kayapınar, 2013, s.126).

Bulgarlar, Türklerin aksine bölgede yaşayan başta Rumlar olmak üzere diğer milletler tarafından hor görülüp, küçük düşürülmüştür. O süreçte Bulgar milliyetçilik akımlarının önemli isimlerinden birisi olan Aziz Sveti Paisii, Bulgarların kendi benliğinin farkına varması ve Rum etkilerinden kurtulması gerektiğini anlatan Slav-Bulgarlar’ın Tarihi adlı eseri yazmıştır. Eserin sunuş bölümünde, “Ben öyle şaşkın Bulgarlar tanırım

ki, kendi soylarını bilmezler... Ancak Rumca okuyup yazarlar ve kendilerine Bulgar denmesinden utanırlar... Ey akılsız, sana Bulgar denmesinden niçin utanıyorsun?" (Kösebey, 2000, s.12-13) demektedir. Bulgar tarihini ve ilk milliyetçilik akımlarının sebeplerini araştırdığımızda, asıl sebebin Türkler değil de Rumlar olduğu aşıkardır. Papaz Nophitos'un İncil'i Bulgarcaya çevirene kadar dualarını dahi Yunanca okuyan Bulgarlar, bu tarihten sonra kiliselerde Bulgarca ibadet etmeye başlamış ve süreç Bulgar milliyeti bilincini yaratmıştır. Benliklerinin farkına vardıktan sonra kendi içlerinde oluşturdıkları burjuva sınıfları, milliyetçilik akımını tüm Bulgarlara yaymak için matbaa alıp gazete çıkarmak, okul açmak gibi faaliyetlere öncülük etmişlerdir (Burma, 2012, s.72). Milliyetçilik lehine yapılan faaliyetler etkisini göstermiş, Tırnova, Niş ve Vidin'de isyanlar çıkartılmış fakat etkili olamadan bastırılmıştır. İsyanlara öncülük eden Stoykov Rakovski isimli bir Bulgar milliyetçisidir. Bölge üzerinde çete faaliyetleri yürüterek, temin ettikleri gazeteler ve basın organlarıyla mücadelelerini Rusya ve tüm Avrupa'ya tanıtmayı amaçlamışlardır. Bulgar Cumhuriyeti kurma adına bir girişim de Vasil Levski tarafından ortaya atılmış ve devrimcileri aynı çatı altında toplayacak komiteler kurulmuştur. Kurulan çeteler, Bulgar halkı nezdinde kabul görmeyince taktik değiştirip, Osmanlı halkının içine karışıp isyan çıkararak, Bulgarlara millî benlik duygusu kazandırmaya çalışmışlardır (İmamoğlu, 2014, s.353-354).

Bu süreçte Rusların, Slav Birliği fikrine de karşı çıkan Bulgarlar, milliyet bilinciyle 1870 yılında İstanbul Rum Kilisesi ile Bulgar Kiliselerini de ayırmıştır. 1876 yılında çıkmış olan isyan, kanlı biçimde bastırılmıştır. Rusların bu süreci, Bulgar toprakları üzerinde propaganda malzemesi haline getirmesi ve Bulgarların bağımsızlık isteklerinde uzlaşma olmaması, Osmanlı ve Türk tarihinde önemli bir savaş olan 93 Harbi'nin başlamasına vesile olmuştur (Kösebey, 2000, s.20-21). Bulgarların da Rus ordusuna katılmasıyla beraber Yeşilköy önlerine kadar gelen Ruslarla Ayastefanos Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Bulgaristan Prensliği kurulmuş ve bölgeyi Slavlaştırma politikaları ile 1 milyon Türk göç etmek zorunda kalmış, 500.000 Türk ise hastalıktan ölmüş veya katledilmiştir. Bu süreç içerisinde Bulgar topraklarında kalan Müslüman tebaa gasp, yağma ve cinayetlere maruz kalmış, Osmanlı Devleti tarafından yapılan diplomatik girişimler, Bulgar Prensliğince çok ciddiye alınmamıştır (Burma, 2012, s.81). Bölge üzerindeki bu bilinmezlik, 1912-1913 Balkan Harbi'nin başlamasının sebeplerinden birisidir.

İstanbul Muahedenamesi (1913) ve Bulgar-Türk Mübadelesi

Bu başlıktaki bulgular, hem ikincil literatür hem de yarı yapılandırılmış görüşmeler yolu ile elde edilmiştir. İstanbul Muahedenamesi ve ardından gerçekleştirilen Bulgar ve

Müslüman halklar arasında yapılan mübadele, özellikle Kruşova gibi sınır hattında bulunan köyler için önemli bir siyasal ve demografik değişimi beraberinde getirmiştir. Tarihsel belgelerde bu süreç, nüfus hareketleri ve mülkiyet devri gibi yapıyı esas alan sonuçlar ortaya çıkarken, görüşmecî anlatılarında bu değişimlerin yerel halk üzerinde bıraktığı zorunlu göç ve duygusal bağ gibi etkileri ön plana çıkmaktadır. Katılımcılardan bazıları köyün terk edilme sebebini tamamı ile bu antlaşma ile ilişkilendirmese de, sonradan yaşanan baskı ortamının göç kararlarında önemli yer tuttuğunu ifade etmiştir.

Bulgar ve Müslüman ahali arasındaki mübadele fikri ilk kez 93 Harbi sonrası yapılan müzakerelerde Osmanlı temsilcisi olan Saffet Paşa tarafından ortaya atılmıştır. Paşa, Balkan Sıradağları'nı sınır olarak belirleyerek sıradağların kuzeyinde kalan Müslümanların güneye, güneyinde kalan Bulgarların ise kuzeye göç etmesini ve mülklerin karşılıklı mübadele edilmesini teklif etmiştir. Saffet Paşa'nın bu teklifi Rus delegelerce reddedilmiştir (Çınar, 2021, s. 331). Balkan Savaşları sırasında Bulgar ordusunun Çatalca'ya kadar ilerlemesi ve Edirne'yi ele geçirip orada yaşayan halka kötü muamelede bulunmasının ardından İkinci Balkan Savaşı'nda Edirne yeniden Osmanlı kontrolüne geçmiştir. Ancak, Müslüman ve Bulgarların yaşanan bu süreçten sonra bir arada oturmaları mümkün görünmemiştir ve İstanbul Muahedenamesi'nde bu konu maddeleştirilmiştir (Koltuk, 2017, ss. 127-129). İstanbul Antlaşması, Balkan Harbi sonrasında Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasında sınırların belirlenmesi için yapılan barış antlaşmasıdır. Antlaşmaya Osmanlı hükümeti adına Dahiliye Nazırı Talat Bey, Bahriye ve Hariciye Nazırı Vekili Mahmut Paşa ve Şurayı Devlet Reisi Halil Paşa; Bulgaristan hükümeti adına ise General Mihail Savof başkanlığında bir heyet katılmıştır.

Antlaşma kapsamında yapılan 1 numaralı protokolün 5. maddesinin C fıkrasında bu çözümün nasıl yapılacağı belirtilmiştir: "Her iki taraftaki Bulgar ve Müslüman ahalinin ve bir de anların bütün hudud-i müştereke boyunca nihayet on beş kilometrelik bir mıntaka dahilindeki emlâkinin ihtiyarî olarak müteakabilen mübadelesini teshil hususunda iki hükümet beyninde ittifak hasıl olmuştur. Mübadele köylerin tamamıyla mübadelesi suretinde vuku bulacaktır. Nefs-i kura ile etrafındaki emvalin mübadelesi iki hükümetin himayesi tahtında ve mübadele olunacak köyler heyet-i ihtiyariyesinin iştirakiyle icra olunacaktır. İki hükümet canibinden tayin olunacak muhtelif komisyonlar mebhusun anı karyeler ile efrad-ı ahali beyninde mübadele-i emvale ve icap ederse bu mübadelâttan münbeis farkları tavize iptidar edeceklerdir." (Erim, 1953, ss. 466-467).

Bu durumda köylerin ve malların değişimi iki hükümetin gözetimi altında yapılacak ve bu köylerin ihtiyar heyetleri de bu konuda söz sahibi olacaktır. Bu değişim sırasında doğabilecek farkları tazmin edebileceklerdir. Bu antlaşma ile Edirne ve Kırklareli illeri Osmanlı Devleti'nde kalmış; Bulgar köylülerinin Balkan Savaşları sırasında Bulgar ordularına katılarak, uzun yıllardır yan yana komşuluk yaptığı Müslüman halka zarar vermeleri sonucunda, bu bölgede yaşayan Bulgarlar anlaşma sonrası kaçmış ya da mübadele edilmiştir. Bulgarların gittikleri köylere ise Bulgaristan'da yaşayıp da eşkiyalık olaylarından kaçan Müslüman tebaa yerleştirilmiştir (Önler, 2022, ss. 87-97). Bulgaristan ile yapılan İstanbul Antlaşması sonrası, günümüzde de geçerliliğini koruyan Türkiye-Bulgaristan sınırı belirlenmiştir.

Bu süreçten sonra, Türk askerlerinin gece vakti hanelere gelerek evlerin boşaltılması için süre tanıdığını ve bir öküz arabası getirerek, halktan bu arabayı doldurup geri kalan eşyalarını bırakmalarını isteyerek göç etmelerini sağladığını iddia edenler vardır (Grş. 12-13). Kruşova köyü ise bu iddiaların aksine bölgede "eşkiyanın yatağı" olarak anıldığı ifade edilmektedir (Grş. 6). Köyde yaşayanların İstanbul Antlaşması (1913) ile yürürlüğe giren mübadele süreciyle köyden göç ettikleri ileri sürülmektedir (nisanyanyeradlari.com).

Bu görüşün aksine, halk arasında 93 Harbi olarak bilinen ve Rumi 1293 (Miladi 1878) yılında biten Osmanlı-Rus Savaşı'nın akabinde, köyde yaşayan herkesin bir gece aniden Akmezar mevkii üzerinden, dere ve tepeyi aşmadan direkt Bulgaristan'a geçerek köyü terk ettikleri iddia edilmektedir. Tüm köyün ani bir şekilde göç etmesinin sebebi olarak, Osmanlı zabitlerinin köyde yaşayanlara baskı yaptığı düşünülmektedir (Grş. 6). Bunu destekler görüş olarak Kruşova köyünün 1907 yılında terk edildiği ve giderken tüm köyün yakıldığı görüşü de vardır (Grş. 9).

Kruşova köyü, komşu köyleri olan Kula ve Çağlayık köyleri ile etnik ve kültürel benzerlikler taşıdığından dolayı uyum içinde yaşamıştır. Ancak, ağırlıklı olarak hayvancılıkla geçinen Türk nüfusun yaşadığı Karaabalılar ve Ahmetler köyleri ile mera paylaşımı nedeniyle uyum sağlayamadığı bilinmektedir. Bölgede yaşanan baskı ve sıkıştırmalar sonucunda köy Balkan Savaşı yıllarına gelmeden lağvedilmiştir (Grş. 10-11). Ahmetler'de yaşayan Türk nüfusun bölgede yaşayan Bulgar halkına baskı yaptığı belirtilmektedir (Grş.3.). Böylelikle köy nüfusunun 1907'de bölgeyi terk ettikleri iddiası daha güçlü bir duruma gelmektedir. Köy halkının önce Göktepe köyüne, oradan da iç Bulgaristan'a gittikleri veyahut bölgedeki askeri müdahale ile gönderildikleri düşünülmektedir (Grş. 3). Yapılan araştırmalarda ise Kruşova'daki Bulgar halkın bir

kısmı Şark-i Rumeli'ye firar etmiş, bir kısmı ise komitacılara katılmak için dağlara çıkmıştır (Efe, 2023, s. 72). Bölgede bulunan diğer Bulgar nüfus ise 1913 İstanbul Antlaşması ile günümüz Bulgaristan'ına göç etmiştir. İstanbul Antlaşması, Lozan Antlaşması'nda bulunan mübadele sürecine örnek teşkil etmiştir ve 1913'te gönüllü olan göç, 1923 yılında zorunlu kılınmıştır (Koltuk, 2017, s. 139).

Kruşova Köyü Örneği Üzerinden Bulgar-Türk Komşuluk İlişkileri

Kruşova köyünün geçmişi incelenirken, bu köy ile çevresinde bulunan Türk köylerinin birbirleriyle kurdukları bağlar ve etkileşimlerin incelenmesi, bölge tarihi için önem arz etmektedir. Çünkü bu ilişkiler, bölgedeki kültürel yapıyı ve Bulgar ile Türk halklarının ortak tecrübelerini anlamamızda yardımcı olma niteliği taşımaktadır.

29 Eylül 1913 yılında Osmanlı Devleti ve Bulgaristan arasında yapılan İstanbul Antlaşması sonucunda günümüzdeki Türkiye'nin Bulgaristan sınırı çizilmiştir. Yerel halkın anlatılarına göre, Karaabalılar köyünün tarla arazisi günümüz Bulgaristan sınırı içinde kalmış ve Kruşova köyü terk edildikten sonra Karaabalılar köyüne eklenmiştir (Grş.3-4). Bölge arazisi şu an Karaabalılar ve Çağlayık köyü arasında paylaşılmaktadır. Eskiden sınır komşusu olan bu köyler arasında komşulukların olduğu söylenilmektedir. Bulgarların kendi köylerini terk edip Bulgaristan'a gittiklerinden, Komünist rejime kadar Kruşova bölgesindeki meraya hakim oldukları için domuz avına bu bölgeye geldikleri anlatılmaktadır (Grş.6). Türk ve Bulgar çobanların bu rejim dönemine kadar sınır bölgelerinde bir araya gelerek sohbet ettikleri de belirtilmektedir (Grş.1.) Mübadele öncesi Türk ve Bulgarların iyi ilişkiler kurduklarını ve hatta bir aile büyüğünün Kruşova köyü'nden Todorov adında bir arkadaşı olduğunu iddia edenler bulunmaktadır (Grş.3).

Yüzyıllardır süregelen komşuluğun neticesinde bir Türk köyü olan Ahlatlı'da bir Bulgar'ın buğday değirmeni işlettiği ve Ahlatlı'ya mesafe olarak baktığımızda işleten Bulgar'ın Kruşova köyünden olma ihtimali bulunduğu anlaşılmaktadır. 1990'lı yıllara kadar faal halini sürdüren bu değirmenin eski Bulgar sahibi, devletlerin kurulmasından sonra ticaret yapmakta zorlanmış ve Ahlatlı köyünde yaşayan Ali adlı bir Türk'e değirmeni devretmiştir (Grş.7).

Ahlatlı köyünde yaşanan başka bir hadise de köyde yaşayan Türk bir terzinin, civarda yaşayan Bulgar bir kızla birbirlerine aşık olması sonucunda kızın bu terziye kaçtığı; fakat kızın abilerinin bir Türk ile evlenmesini istemediği için Ahlatlı'ya gelip kızı öldürdükleri söylenmektedir. Günümüzde kızı öldürdükleri yer yerel ağızda "Babayın Mezarı" olarak anılmakta ve bilinmektedir (Grş.7).

Kruşova'dan Bulgaristan'a giderken yer alan Akmezar bölgesinin adı hakkında yapılan araştırmaya göre, bölge yol güzergahında bir kavşak olarak bilinmektedir. Bu kavşak üzerinde karşılaşan iki gelin alıcı grubun kavga etmesi ve gelinin o bölge üzerinde öldürülmesi rivayeti günümüze kadar anlatılarak gelmiştir (Grş.7). Gelinliğin beyaz rengine ithafen bölgenin "Akmezar" olarak adlandırılma ihtimali bulunmaktadır.

Bulgar geleneklerinde, gelin alıcı gruplarının karşılaştığında kavga etme eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Bu geleneğin günümüzde düğün salonlarında gelinin giriş ve çıkış yerlerinin ayrı olması şeklinde sürdürüldüğü ifade edilmektedir. (Grş.3). Denizoba ve Kruşova arasındaki yol haritalarını incelediğimizde Akmezar bölgesinin tersi istikamette kaldığı görülmektedir. Farklı bölgelerde bu olayların sık yaşanması sonucu, Akmezar mevkiine ismini veren gelinin Bulgar olduğu çıkarımına varılmaktadır.

Bölgede bulunan bir diğer toplu mezarlardan birisi de "Nalbant Mezarlığı" olarak adlandırılmaktadır (Grş.3-10). Anlatılara göre Kruşova köyü'nde yaşayan nalbant, oğlunu Göktepe köyünden evlendirmiştir. Günümüzde Kruşova köyü ile Göktepe köyü arasında bulunan mevkii de başka bir gelin alıcısı ile karşılaşması sonucunda nalbantın ailesinin tamamı o mevkide öldürülmüştür ve ismini bu hadiseden almaktadır (Grş.3).

Bulgar araştırmacılar elde edilen folklorik anlatılardan birine göre, dönemin Edirne Valisinin emrinde çalışan ve usta bir faytoncu olan Bulgar asıllı bir zanaatkara, Valinin kızı aşık olmuştur. Ancak Vali, ustanın Bulgar ve Hristiyan olması sebebiyle bu ilişkiye karşı çıkmış ve onun öldürülmesini istemiştir. Bununla birlikte, ustanın mesleğindeki yetkinliği nedeniyle bu emri uygulamaya koyamamıştır. Bunun yerine, ustaya şehri terk etmesi koşuluyla hayatının bağışlanacağı bildirilmiş, usta ise kendisine yurtluk olarak belirli bir bölgenin tahsis edilmesini talep etmiş ve bu talebi kabul edilmiştir (Grş.10).

Bulgarlar ve Türkler arasındaki komşuluk Balkan Savaşları sırasında da kısmen devam etmiştir. Bir anlatıya göre, Balkan Harbi zamanında Bulgaristan'a kaçan bir Türk aile, Yunanlılardan burada saklanmış ve 40 gün Denizoba köyünde yaşamıştır. Yunanlıların geri çekileceğini ve giderken herkesi de yanında götüreceğini Bulgarlar Türklere söylemiş, bunun neticesinde de Türk aile tekrar eski köyüne kaçmıştır (Grş.6).

Türkiye-Bulgaristan sınırı bu bölgede ormanlık olduğu için belirli zamanlarda hudut temizliği adı altında temizlikler yapılmaktadır. Bu temizliklerden birisinde Bulgar bir vatandaşın Türklere gelip Kruşova köyünü sorduğu ve dedesinin bu köyden göç ettiğini söylediği bilinmektedir (Grş.6). Sofya Üniversitesi'nden bir grup Bulgar araştırmacı, Kruşova ve bağlantılı köylerini araştırmış, dönemin Karaabalılar muhtarı onları bölgede

gezdirmiştir. Araştırmacıların izlenimlerine göre bölgede bir ayazma niteliğinde alt mağara bulunmakta ve papazların ibadet etmek için buraya gittiği söylenilmektedir (Grş.3). Kruşova köyü'nün doğu yönünde bulunan ayazmada bir kilise (manastır), kale ve pınar bulunduğu ve hidrellez zamanında bölgede bulunan Bulgar köylülerinin burada toplandığı, bunun zamanla yıkıldığı bilinmektedir. (Grş.10-11). Manastır'ın isminin Yasma-Jasma olarak adlandırıldığı bilinmektedir (Grş.10- Kiepert, 1877, 3rd Military Mapping Survey of Austria-Hungary, 1910). Bölgede Ayazma Kalebeli adında bir mevkii ve üç adet bu ismi taşımakta olan tümölüs bulunmaktadır (Kırklareli Kültür Varlıkları Envanteri,39-04-081, 39-04-080, 39-04-079).

Kaynak: Yasma m. ve haç işareti ile Kruşova (Yeniköy) bölge haritası (Kiepert, 1877).

Kaynak: Avusturya-Macaristan'ın 3. Askeri Haritalama Araştırması'nda geçen Kruşova ismi ve Man. Jasma ismi Lazarus Elte üzerinden gösterimi

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, Kruşova Köyü örneği üzerinden Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde yaşanan siyasal ve toplumsal dönüşümleri, toplumsal hafıza, mekânsal kimlik ve kültürel aktarım çerçevesinde ele almıştır. Elde edilen bulgular, sözlü tarih anlatıları ve arşiv belgeleri ile desteklenerek, tarihsel olayların yerel ölçekte nasıl deneyimlendiğini göstermektedir. Kruşova hakkında sunulan anlatılar, sadece geçmişe dair değil, aynı zamanda toplumsal belleğin bugüne kadar geçirdiği süreç hakkında da bilgiler sunmaktadır.

Çalışmanın temel kavramsal dayanaklarından birisi olan toplumsal hafızada, görüşmelerde sıkça tekrarlanan anlatılar, hafızanın sadece bireysel deneyimlerden değil, aynı zamanda toplumsal olarak paylaşılan, aktarılan geçmiş bilgilerden yararlandığını ortaya koymaktadır. Kruşova'da yaşanan göç ve mübadele süreçleri, sadece fiziksel bir yer değişimi değil, aynı zamanda kimlik ve aidiyet biçimini dönüştüren deneyimlerdir.

Mekansal kimlik ise yer adları, yapısal kalıntılar ve köyün hafızadaki varlığını sürmede işlevsel olduğu görülmektedir. Kruşova'da yer alan kilise kalıntısı, Haydutlu Tümülüsü veya Akmezar gibi mekanlar sadece birer coğrafi işaret değil aynı zamanda toplumsal belleğin taşıyıcılarıdır. Bu unsurlar, geçmişin fiziksel izleri ile günümüzdeki anlatılar arasında köprü niteliği kurmaktadır.

Kültürel aktarım başlığı altında ise, geleneksel meslekler, yaşam tarzları ve halk anlatıları, geçmişin bugüne nasıl taşındığını ve nesiller arası hafıza zincirinin nasıl işlediğini ortaya koymaktadır. Nalbantlık, bahçecilik gibi mesleklerin hem maddi hem sembolik birer değer taşıdığı bunların ise toplumsal hafızada yer edindiği anlaşılmaktadır.

Araştırma sorularına verilen yanıtlar, Kruşova Köyü'nün sadece terk edilmiş bir yerleşim yeri değil aynı zamanda hafızalarda yaşayan bir mekan olduğunu da göstermektedir. Sözlü anlatılar, bu mekanın bugünkü anlamını yeniden inşa etmekte ve geçmişin izlerini toplum içinde canlı tutmaktadır.

Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

Yazarın Çıkar Çatışması Beyanı	Araştırmaya konu olan durum, olgu veya kurum ile yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar (lar) Katkı Oranı Beyanı	Çalışmanın tamamlanmasında birinci yazarın katkı oranı %100'dür.

**Etik Kurul Onay
Belgesi**

Araştırmının etik kurul onayı 28/04/2025 tarihinde Kırklareli Üniversitesi Etik Kurulu'nun E-35523585-199-158855 No'lu kararı ile elde edilmiştir.

Kaynakça

- Burma, M. (2012), *Bulgaristan'ın Osmanlı İmparatorluğu'ndan Ayrılış Sürecinde Bulgar Ayaklanmaları*, Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, 1(1), 67-90.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), ML.EEM. 1310-6
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), HR.SFR.04, 587-29
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), HR.SFR.04, 587/73,
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), HR.SFR.04, 486-2
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Bakanlıklarası Tayin Daire Başkanlığı, 30-11-1-0/283- 20- 13.
- Çınar, S. (2021), *Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'nde Hilal-i Ahmer(Kızılay) Cemiyeti'nin Girit'te Görevlendirdiği İmdad-ı Sıhhi Heyetleri ve Faaliyetleri*, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, (2), 331-352
- Discover Strandja, Zvezdec Yerleşimi, Mart 16, 2025 tarihinde: <https://www.discoverstrandja.com/ru/settlements/zvezdec/> adresinden alındı.
- Efe, B. (2023). Makedonya isyanları döneminde Bulgar firarileri meselesi (1902–1906). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Erim, N. (1953), *Devletlerarası Hukuk ve Siyasi Tarihi Metinleri: Osmanlı İmparatorluğu Andlaşmaları (Cilt 1)*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- İmamoğlu, V. H., 19. Yüzyıl Bulgar İsyanlarında Avrupa'nın Rolü ve Osmanlı Devleti'nin Reaksiyonu, Techirin 100. Yılında Osmanlı'nın Son Dönemindeki İsyanlar Uluslararası Sempozyumu, 350-363.
- Kayapınar, A. (2013), *Voynuk*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 43(1), 126-127
- Kazancıgil, R. Gökçe, N. Öncel, M. (2014), *Edirne Merkez Vilayet Salnamesi: Edirne İl Yıllığı H.1319- M.1901 (Cilt 2)*. Edirne Valiliği Kültür Yayınları 1-391.
- Kiepert, H. (1877). *Doğu Rumeli'nin Haritası (antik Trakya)*, Fransa Ulusal Kütüphanesi, Mayıs 2, 2025 tarihinde: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53102731h>, adresinden alındı.
- Koltuk, N. (2017), *1913 İstanbul Antlaşması ve Osmanlı- Bulgar Nüfus Mübadelesi*, Uluslararası Mübadele Sempozyumu ve Mübadelenin 94. Yılı Anma Etkinleri, 127-141

- Kösebey, O. (2000), Osmanlı İmparatorluğundan Günümüze Bulgar-Türk ilişkileri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.
- Lazarus E. (1910), *Felmeres*, Mart 16, 2025 tarihinde: <http://lazarus.elte.hu/hun/digkonyv/topo/3felmeres.htm> adresinden alındı.
- Nedyalkov, P. (2012). *Kruşevo yerleşim adının kökeni (The origin of the settlement name Kruşevo)*, Selvi Istoria.
- Nişanyan Yer Adları, *Kruşevo Yer Adları*, Mart 16, 2025 tarihinde: <https://www.nisanyanyeradlari.com/?lv=2&y=Kruşevo&t=&srt=x&u=1&ua=0> adresinden alındı.
- Önler, B. (2022), Osmanlı Devleti ve Bulgaristan Krallığı ilişkileri (29 Eylül 1913- 12 Ekim 1915). 45-87, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Stoyçev, G. S., Stoyçev, G. D., & Petkov-Paroriyiski, İ. T. (2010). *Moryane Köyü. Gündoğumundan Günbatımına (1913–1959)*. Burgaz: Informa Print
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Karaabalar Haydutlu Tümülüsü*, (Envanter No: 39-04-087) Nisan 29, 2025 tarihinde: <https://kirklarelienvanteri.gov.tr/karaabalar-haydutlu-tumulusu-59> adresinden alındı.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Kula Ayazma Kalebeli 3 Tümülüsü*, (Envanter No: 39-04-081) Nisan 29, 2025 tarihinde: <https://kirklarelienvanteri.gov.tr/kula-ayazma-kalebeli-3-tumulusu-56> adresinden alındı.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Kula Ayazma Kalebeli 2 Tümülüsü*, (Envanter No: 39-04-080) Nisan 29, 2025 tarihinde: <https://kirklarelienvanteri.gov.tr/kula-ayazma-kalebeli-2-tumulusu-55> adresinden alındı.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Kula Ayazma Kalabeli 1 Tümülüsü*, (Envanter No: 39-04-079) Nisan 29, 2025 tarihinde: <https://kirklarelienvanteri.gov.tr/kula-ayazma-kalebeli-1-tumulusu-54> adresinden alındı.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Karaabalar Kruşova Tümülüsü*, (Envanter No: 39-04-074) Mart 16, 2025 tarihinde: <https://kirklarelienvanteri.gov.tr/karaabalar-krusova-tumulusu-49> adresinden alındı.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Karaabalar Kruşova Başı Nekropol Alanı*, (Envanter No: 39-04-078) Mart 16, 2025 tarihinde: <https://kirklarelienvanteri.gov.tr/karaabalar-krusova-basi-nekropol-alani-53> adresinden alındı.
- Turna, N. (2013), *Seyahat, Göç ve Asayiş Belgeleri: Mürur Tezkereleri*, İstanbul: Kaknüs Yayınevi
- Yandex Haritalar, *Harita Hizmeti*, Mart 16, 2025 tarihinde: <https://yandex.com.tr/harita> adresinden alındı.
- Yıldırım, R. F. (2020), *Bulgar Milli Uyanışı ve Bulgar Milliyetçiliğinin Özellikleri*, Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi,2(1), 85-104.

Ekler:

Ek 1: Kruşova Köyünün Yandex Haritalar üzerinden izlenimi

Ek 2: Bulgar evlerinin bölgedeki son örneklerinden biri, Kula Köyü

Ek 3: Kruşova köyü eski kilise yeri olduğu iddia edilen bölge

Ek 4: Kruşova Köyü yıkılmış bir ev temeli olduğu iddia edilen taş görseli

Ek 5: Kruşova Köyü yıkılmış bir ev temeli olduğu iddia edilen taş görseli

Ek 6: Kruşova Köyü yıkılmış bir ev temeli olduğu iddia edilen taş görseli

Ek 7: Kruşova Köyü yıkılmış bir ev temeli olduğu iddia edilen taş görseli

Ek 8: Bulgar evlerinin bölgedeki son örneklerinden biri, Çağlayık Köyü

Ek 9: Eski bir Bulgar evinde bulunan ev ısıtma ocaklığı, Çağlayık Köyü

Sociopolitical Change and Continuity from the Ottoman Empire to Turkish Republic: The Sociopolitical History of the Balkan Village of Krusova

Extented Summary

This study explores the political and social transformations of Krusova, a former Balkan village located in the northeastern part of Kırklareli province, Türkiye. Krusova, once a vibrant settlement primarily inhabited by Bulgarians, now exists only as a series of stone ruins. The study aims to document the historical trajectory of this forgotten village through a combination of oral history, archival sources, and regional ethnographic context. Krusova is presented as a case study to understand the larger themes of cultural coexistence, Ottoman-Bulgarian relations, forced migration, and the sociopolitical effects of nationalism in the Balkans from the late Ottoman period to the early Republican era in Türkiye.

Krusova was once situated among the villages of Ahmetler, Karaabalılar, Kula, Ahlatlı, and Çağlayık, and fell within the borders of present-day Kofçaz district. Archival records confirm its recognition as a village by at least 1901, with earlier references appearing in Ottoman land and military registers. The remnants of churches, cemeteries, and fruit orchards bear witness to a settled, productive community whose lifestyle included agriculture, gardening, livestock breeding, and local crafts like blacksmithing. Oral testimonies indicate that the Bulgarian inhabitants were particularly skilled in gardening and that the Turkish communities in nearby villages had limited engagement in such activities, often due to political instability and forced mobility during periods of unrest.

The etymology of the name “Krusova” traces back to the Bulgarian word for pear, “kruš,” further evidenced by the presence of pear and plum trees in the area. Historical sources, maps, and local oral accounts suggest that Krusova was part of a broader Bulgarian settlement network in the region, with nearby villages such as Göktepe (formerly known as Zvezdets in modern Bulgaria), Kayacık, Yanık, and Denizoba, forming a contiguous cultural landscape. These villages, too, were affected by the shifting borders and political upheavals of the late 19th and early 20th centuries.

Social and political instability in the Balkans, particularly the rise of Bulgarian nationalism, Ottoman administrative reforms, and the eruption of wars, deeply influenced the fate of Krusova. Bulgarian nationalism gained momentum in the 19th century, shaped by the desire for cultural and religious independence from Greek-

dominated Orthodox institutions. Figures such as Sveti Paisii and Vasil Levski led movements that promoted Bulgarian identity and advocated for resistance against Ottoman rule. These efforts culminated in violent uprisings, guerilla activities, and widespread instability in regions with significant Bulgarian populations, including Krusova.

The Ottoman Empire, in response to growing unrest and demographic shifts, introduced internal passport systems such as the “mürur tezkeresi” to monitor and control population movements. Documents uncovered from the Ottoman archives reveal that individuals from Krusova held such passports, listing their ethnic background, religious affiliation, and physical features. These records confirm the village’s demographic structure and highlight the presence of a Bulgarian Christian population actively moving between Ottoman and Bulgarian territories.

The impact of the 1877–78 Russo-Ottoman War (commonly known in Türkiye as the “93 Harbi”) and the 1912–13 Balkan Wars further destabilized the region. After the Treaty of San Stefano and subsequent adjustments via the Treaty of Berlin, the Balkan political map underwent drastic changes. Bulgarian nationalist aspirations were realized in the form of an autonomous Bulgarian principality, which led to increased hostility toward Muslim populations in the region. The Treaty of Istanbul (1913), signed between the Ottoman Empire and Bulgaria following the Second Balkan War, formalized population exchanges between Muslims and Bulgarians within a 15-kilometer border zone. This policy marked a critical point in the depopulation of Krusova.

According to oral narratives, the population of Krusova either fled voluntarily to avoid persecution or was forced to leave by Ottoman authorities. Some accounts claim the village was emptied overnight and subsequently burned around 1907, while others link the departure to the more formalized exchange process after the Treaty of Istanbul. The village's abandonment is also associated with its reputation as a stronghold for Bulgarian bandits or revolutionaries, making it a target for both Ottoman suppression and Bulgarian military use.

Following the evacuation, the land of Krusova was redistributed among neighboring Turkish villages such as Karaabalılar and Çağlayık. Its buildings were dismantled, and the stones were reused in public works like dam construction. Fruit trees continued to grow in the area for decades, serving as living remnants of its former population. Over time, however, agricultural use led to the removal of these trees, and the village gradually disappeared from maps and public memory.

Despite its physical disappearance, Krusova remained in the cultural memory of local communities. The study documents numerous oral accounts passed down through

generations that detail not only the village's lifestyle but also interpersonal stories between Bulgarian and Turkish neighbors. These stories include friendships, trade relations, romantic relationships, and even episodes of conflict and violence. One such story involves a Turkish tailor and a Bulgarian girl whose tragic love affair ended with her murder by disapproving relatives. Another tale recounts how, during the Balkan Wars, a Turkish family found refuge in a Bulgarian village, illustrating instances of solidarity amidst political hostility.

The research also highlights place names such as "Haydutlu" (associated with banditry), "Akmezar" (linked to a tragic wedding story), and "Nalbant Mezarlığı" (named after a blacksmith who was murdered). These localities serve as cultural markers that preserve collective memory, providing valuable insights into the historical and social fabric of the region. The existence of these place names, combined with physical ruins and archival records, allows for a partial reconstruction of Krusova's past.

The study further incorporates folklore from both Turkish and Bulgarian sources. For example, Bulgarian oral traditions recount the story of a master carriage-maker who was expelled from Edirne due to a forbidden love with a Muslim girl but later settled in the Krusova area. Such stories highlight the region's complex web of interethnic relations, characterized by both cooperation and conflict.

Through its multidisciplinary approach, the study situates Krusova within the broader historical processes of empire, nationalism, and population politics in the Balkans. It contributes to the literature on abandoned villages and collective memory, demonstrating how seemingly insignificant local histories can illuminate major historical transformations. The case of Krusova illustrates how national borders, ethnic identities, and historical traumas are negotiated and remembered at the local level.

In conclusion, Krusova's history exemplifies both the richness and the tragedy of the Balkan experience. Its legacy challenges simplistic narratives of ethnic conflict by revealing layers of shared life, mutual dependence, and cultural overlap. As such, this research calls for further investigations into similarly forgotten settlements across the region, and underscores the value of oral history and archival synthesis in reconstructing the past. By documenting Krusova's story, the study preserves a fragment of Balkan history that might otherwise be lost and reasserts the importance of remembering the human dimensions of geopolitical transformations.

Purpose and Significance

This study aims to shed light on the forgotten history and multicultural structure of Krusova Village, located in the northeastern part of Kırklareli, Türkiye. Once a vibrant settlement reflecting the diverse ethnic and religious composition of the Balkans, the village today stands in ruins. The significance of the study lies in its effort to document and preserve the cultural memory of a community that was affected by historical transformations such as Ottoman-Bulgar relations, banditry, and population exchanges. By bringing together archival materials and oral history accounts, the research offers valuable insights into a largely undocumented period and place.

Method

The study utilizes a qualitative historical research methodology. Primary data were collected through oral history interviews with locals and descendants of former residents of the region. In addition, archival documents from the Ottoman Archives and the Republic Archive of Türkiye were analyzed to provide historical context. Secondary sources, including maps, ethnographic reports, and historical records, were also consulted to triangulate the findings.

Findings

The research reveals that Krusova Village was a multicultural settlement predominantly inhabited by Bulgarians. Remnants such as churches, cemeteries, and fruit orchards indicate a rich agrarian and spiritual life. The village played a role in regional agricultural production, particularly in gardening and animal husbandry. Oral histories suggest that Bulgarians were more advanced in gardening compared to local Turkish populations. The name 'Krusova' itself is of Bulgarian origin, derived from the word for 'pear'. The area experienced frequent instances of banditry and conflict due to its proximity to the border. The village was gradually abandoned due to sociopolitical pressure, culminating in the population exchanges stipulated by the 1913 Treaty of Istanbul. Some reports indicate that the village was entirely evacuated and burned around 1907. The presence of voynuk (military service) systems and blacksmith professions reflects the socio-economic integration of Bulgarians within the Ottoman framework. There are indications of peaceful cohabitation between Turks and Bulgarians in the region, interrupted by wartime tensions. Various place names and ruins around Krusova, such as Haydutlu, Akmezar, and Kayacık, hold cultural and historical significance. The study also documents stories of cross-cultural friendships and conflicts, such as interethnic romances and economic ties. Remnants like tumuli and ayazmas further enrich the cultural landscape of the area.

Discussion and Conclusions

The study concludes that Kruşova Village offers a microcosmic view of the broader historical and sociopolitical dynamics of the Balkans during the late Ottoman and early Republican periods. Its history reflects themes of migration, identity, and cultural interaction. While much of its physical structure has vanished, the village survives in collective memory through oral narratives and archival traces. The findings contribute to the limited but growing literature on abandoned villages in the Balkans and underscore the importance of preserving intangible cultural heritage. Furthermore, the study highlights the complex Turkish-Bulgar relations shaped not only by conflict but also by everyday coexistence and shared spaces. These insights may inform broader discussions on minority histories, heritage preservation, and post-conflict memory politics in the region.